

Private Personers Medvirkning ved Straffuldbyrdelsen.

Af Fængselsinspektør VIGGO WAAGENSEN.

Under Titlen »Nogle Bemærkninger vedrørende Frihedsstraffens Udtaaelse« har Fængselsdirektør Kampmann i Oktoberhæftet 1930 af dette Tidsskrift faaet optaget sin Besvarelse af det Forhandlingsemne paa den internationale Penitentiærkongres i Prag, der angik Affattelsen af de nærmere Bestemmelser vedrørende Straffens Udtaaelse.

De fleste Fængselsfolk hilser vist med Glæde Fremkomsten af denne Artikel. Det er jo desværre ikke almindeligt, at Spørgsmaal om den nærmere Udformning af Frihedsstraffen eller dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal gøres til Genstand for Omtale eller Diskussion indenfor dette Tidsskrifts Rammer. Maatte Fængselsdirektør Kampmanns Artikel i denne Henseende betyde Indvarslingen af en ny Tid, vil det sikkert blive mødt med udelt Tilslutning fra alle, som staar indenfor det praktiske Fængselsarbejde.

Det er derfor noksaa meget for at »smede, mens Jernet er varmt«, end fordi jeg paa væsentlige Punkter er uenig med Fængselsdirektøren, at jeg ønsker at knytte et Par Bemærkninger til Direktørens Artikel, forsaavidt angaar Privatpersoners Medvirkning ved Straffuldbyrdelsen.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Indførelse af Tilsynsraad ved Straffængslerne er jeg med Forfatteren enig i, at der næppe her i Landet er nogen stærk Trang til Indførelse af saadanne, og at deres Oprettelse nærmest maa ses som

en Konsekvens af Lægfolks Deltagelse i den kriminelle Retspleje.

Den væsentligste Indvending, der kan fremfores mod Indførelse af Tilsynsraad, er utvivlsomt den af Forfatteren selv anførte, at Raadene let imod deres Vilje vil kunne virke forstyrrende i Stedet for fremmende paa Ledelsens systematiske og rationelle Arbejde m. H. t. Fangernes Oprejsning. Denne Betænkelse bliver imidlertid betydelig afsvækket, naar Tilsynsraadenes Opgave, saaledes som foreslaaet, indskrænkes til kun at være medvirkende ved Overvaagelsen af de for Fangernes Behandling gældende Forskrifter. Selv om den individualiserende Fangebehandling, som jo i Øjeblikket er og ud i Fremtiden maa være Tidens Løsen indenfor Straffuldbyrdelsen, i nogen Grad vil virke desorienterende paa Tilsynet, er der dog en fast Kærne af Regler, der skal lægges til Grund ved enhver Fanges Behandling, og at denne faste Kærne overholdes i Forholdet overfor den enkelte Fange, bliver det Tilsynsraadets Sag at føre Kontrol med.

Naar Tilsynsraadets Opgave imidlertid begrænses som her anført, forekommer det mig paa den anden Side ikke at være helt uden Interesse at drage en Parallel mellem de her foreslaaede Tilsynsraad og det Tilsyn med Varetægtsfangers Behandling, som blev indført ved Retsplejeloven af 1916, og spørge om de Erfaringer, man har høstet m. H. t. dette Tilsyn. Thi det kommunale Tilsyn med Varetægtsfangers Behandling har ifølge Loven ganske den samme Opgave, som her er tiltænkt Tilsynsraadene ved Straffængslerne, idet Retsplejeloven bestemmer (§ 793), at de kommunale Tilsyn ved Besøg i de indenfor deres Omraade liggende Fængsler skal overbevise sig om, at de for Fængslerne og Varetægtsfangernes Behandling gældende Bestemmelser overholdes. Og ved Justitsministeriets Cirkulære af 5. December 1919 er Tilsynets Beføjelser nærmere præciseret derhen, at de kan forlange sig forevist ethvert til Varetægtsfangers Ophold bestemt Rum, Fangebeklædningen,

Fangekosten m. v., at de kan begære Oplysning om ethvert Varetægtsfangernes Behandling vedrørende Forhold, og at de skal have Adgang til, om de ønsker det, at tale med Varetægtsfangerne, uden at nogen anden er til Stede.

Om Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling er der utvivlsomt det samme at sige som om de her omhandlede Tilsynsraad, at de maa anses som et Supplement til Lægfolks Deltagelse i den kriminelle Retspleje, og de samme Grunde, som i sin Tid formentlig førte til Oprettelse af Tilsyn med Varetægtsfangers Behandling, nemlig at det her drejer sig om Personer, der er berøvet Friheden og i denne Situation er afskaaret fra at skaffe sig Gehør for mulige Klager over Misbrug fra Fængselsledelsens Side, taler ogsaa for Oprettelsen af Tilsynsraad med Straffangere Behandling, maaske endda i højere Grad under Hensyn til, at Straffangerne er ganske afskaaret fra enhver Forbindelse med Omverdenen udenom Fængselsledelsen, medens Varetægtsfanger dog har Adgang baade til ukontrolleret Samkvem med deres Forsvarer og til at afsende lukkede Skrivelser til Ret og Øvrighed udenom Fængselsledelsen.

Efter mit Skøn bliver der saa mange Lighedspunkter mellem de to her omhandlede Arter af Tilsyn, at det er berettiget at spørge, om man m. H. t. Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling har høstet saadanne Erfaringer, at disse afgjort taler imod Oprettelsen af Tilsynsraad i Straffængslerne. Til Forholdene udenfor København har jeg intet Kendskab, men m. H. t. Tilsynet med Varetægtsfangerne i de kopenhavnske Fængsler kan jeg kun sige, at mine Erfaringer m. H. t. dette Tilsyn ikke taler imod Oprettelsen af Tilsynsraad i Straffængslerne. Det kommunale Tilsyn i København har regelmæssigt aflagt Besøg i Fængslerne, men deres Samtaler i Enrum med Varetægtsfangerne har aldrig i nogen Maade virket generende for Fængselsledelsen eller voldt denne Vanskelighed i dens Stilling overfor Fangerne. Selv om Tilsynet ikke i de forløbne 11 Aar har haft Anledning til at skride ind, har dog den Om-

stændighed, at der findes et Tilsyn, og at Fangerne har uhindret Adgang til at tale med det, været en Støtte for Fængselsledelsen, naar der fra Fangernes Side har været fremført uberettigede Klager over Behandlingen. Og Tilsynet vil i paakommende Tilfælde kunne være en Støtte for Ledelsen, saafremt der offentlig maatte fremkomme Angreb paa Fængslets Ledelse for dets Behandling af Fangerne. Erfaringerne i den forløbne Tid har saaledes givet den daværende Fængselsinspektør i København, G. Brochner-Mortensen, Ret i hans Betragtninger, da han i sin Tid i nærværende Tidsskrifts Aargang 1920, Side 202, skrev om det kommunale Tilsyn, at et saadant Tilsyn for Fængselsmyndighederne vilde betyde en stor Støtte saavel overfor Fangerne som overfor Offentligheden, idet der hidtil havde manglet et Organ for Kontrol fra Offentlighedens Side ikke alene med, at Misbrug fra Fængselsmyndighedernes Side ikke fandt Sted, men ogsaa med Troværdigheden af Beretninger fra Arrestanterne om Overgreb.

Direktor Kampmann anfører, at Tilsynsraadene foruden at overvaage Overholdelsen af Reglerne for Fangebehandlingen, skal være en Støtte ogsaa for Fængslets ansvarlige Forstander, og saafremt de rette Folk kommer ind i Raadet, har han ganske sikkert Ret heri, idet der sikkert vil gives adskillige Forhold, hvor Fængslets Leder med Udbytte vil kunne benytte Tilsynsraadet som en Slags raadgivende Institution. At Raadet derimod ikke bør have Ret til at give nogensomhelst Forskrifter med Hensyn til Fangebehandlingen eller Fængslets Administration, lige saa lidt som Raadet bør have nogensomhelst Indflydelse paa den enkelte Fanges Behandling, er jeg ganske enig med ham i. Dertil maa kræves Folk med faglig Uddannelse og indgaaende Kendskab til Fangebehandlingen.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilken Myndighed der skal foretage Beskikkelsen af Raadets Medlemmer, foreslaar Fængselsdirektoren, at Beskikkelsen skal foretages af vedkommende Regeringsdepartement, altsaa in casu Fæng-

selsdirektoratet. Konsekvensen af, at Tilsynsraadet skal fungere som Repræsentant for Offentligheden og paa dennes Vegne skal overvaage, at Reglerne for Fangebehandlingen overholdes, burde vel egentlig føre til, at Raadets Medlemmer udvalgte ikke af Centraladministrationen, men af de folkevalgte Repræsentationer, saaledes som Tilfældet er med Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling.

I den tidligere nævnte Artikel udtalte daværende Fængselsinspektør B.-M., at man ved at knytte Virksomheden som Tilsynsførende til de overvejende politisk farvede kommunale Raad i nogen Grad havde forvasket det, der burde være Institutets Grundprincip: en rent menneskelig, medborgerlig Overvaagen af Arrestanternes Behandling, idet der kunde være Fare for, at de udvalgte betragtede sig som forsynede med politiske Mandater, som repræsenterende deres Parti og dets Anskuelse. De Erfaringer, jeg har gjort i den forløbne Tid her i København, har ikke bekræftet denne Frygt, idet jeg aldrig paa noget væsentligt Punkt har kunnet mærke, hvilket Parti de kommunale Tilsynsførende tilhorte. Men kan der end næres nogen Betænkelighed i den anførte Henseende, ser jeg det paa den anden Side som en Fordel, at de folkevalgte Forsamlinger repræsenteres i Tilsynene, idet der gennem disse Tilsyn kan tilfores Folkerepræsentationerne Indsigt i og Interesse for de Problemer, hvormed Straffuldbyrdelsen beskæftiger sig, og dette vil eventuelt ved given Lejlighed kunne komme Straffuldbyrdelsens Organer til Gavn. Jeg nærer derfor i og for sig ikke saa stor Betænkelighed ved at lade Tilsynsraadenes Medlemmer udvælges af de repræsentative Forsamlinger. Paa den anden Side er jeg med Fængselsdirektøren enig i, at der i Tilsynsraadet bør sidde Personer, som ved tidligere Virksomhed paa et socialt eller andet offentligt Omraade har erhvervet sig en saadan Indsigt og Erfaring, at de maa antages at have fornøden Forstaaelse af Straffuldbyrdelsens Opgave; og mener man ikke, at de politiske Forsamlings Valg af Tilsynsraadenes Med-

lemmer vil yde nogen Garanti i denne Henseende, kunde jeg derfor tænke mig, at man gik Kompromisernes Vej og lod Tilsynsraadene besætte dels af Centraladministrationen og dels af Folkerepræsentationen.

M. H. t. Enkeltpersoners Medvirken ved Straffuldbyrdelsen vil jeg se bort fra den Medvirken, der finder Sted ved Afholdelse af Foredrag og Koncerter, og derimod vende mig til Spørgsmaalet om Enkeltpersoners Aflæggelse af Besøg hos Fangerne. Naar Straffuldbyrdelsens Opgave er at medvirke til Fangens Resocialisering, ligger der paa dette Omraade et endnu i høj Grad uopdyrket Felt. Man kan udtænke de bedste Systemer for Straffuldbyrdelsen, gøre den Paavirkning, som Fangerne er Genstand for gennem Arbejde, Undervisning og Sjaelesorg o. s. v., saa intensiv som muligt, indrette det bedst tænkelige Klassesystem, der lader Fangerne gradvis rykke op til større og større Ansvarsfølelse for derigennem at vænne dem til Friheden — alt vil være frugtesløst, hvis man ikke skaber en virkelig Forbindelse mellem Fængslet og den frie Tilværelse efter Løsladelsen. Springet fra at være forsørgt Anstaltslem og til at være en fri, selvforsørgende Borger er saa stort, at ikke selv det snildest udtænkte Klassesystem vil kunne tage Brodden af denne Overgang. Paa dette Punkt har der været syndet meget og syndes endnu af Straffuldbyrdelsens System. Et Skridt i den rigtige Retning tager Straffeloven ved at knytte Institutet »Løsladelse paa Prøve« til alle Frihedsstraffe af længere Varighed og ved at forbinde denne Prøveløsladelse med et Tilsyn af en dertil egnet og villig Person eller en Institution. Det bliver det til Prøveløsladelsen knyttede Tilsyn, der skal bære den løsladte over den Grav mellem Fængslet og Friheden, i hvilken saa mange nu falder i. Men skal den sociale Forsorg, som Tilsynet er Udtryk for, betyde noget, skal den sætte ind allerede i god Tid inden Løsladelsen. Da man næppe udelukkende kan basere dette Tilsyn paa de til Fængslerne knyttede sociale Medarbejdere, idet et Tilsyn ved disse alene i mange,

maaske endda i de fleste Tilfælde vil være ganske utilstrækkeligt, maa man gaa den Vej enten at lade Repræsentanter for sociale Institutioner eller andre med social Indsigt og Forstaaelse udrustede Personer overlage Opgaven som Tilsynsførende med de prøvelsladte. Men i begge Tilfælde vil det være af Vigtighed, at den eller de Personer, til hvis Omsorg den prøvelsladte betroes, i betimelig Tid inden Løsladelsen faar Adgang til at knytte Forbindelsen med sin Klient. Den prøvelsladte bør i god Tid inden sin Løsladelse kende og faa Fortrolighed til den Mand, som skal være hans Raadgiver og Støtte efter Løsladelsen. Men et Tillidsforhold kommer ikke i Stand, med mindre Fængslet giver Fangens Tilsynsførende Adgang til ukontrolleret Samkvem med ham under den sidste Tid af Fængselsopholdet. Da Straffuldbyrdelsens Opgave ikke bør kunne siges at være sluttet ved Løsladelsen, vil det derfor med Rette kunne hævdes, at der her bliver et stort Omraade for private Personers Medvirken ved Straffuldbyrdelsen, og det bliver ganske utvivlsomt paa dette Felt, at private Personer vil kunne yde den største Indsats. Det maa derfor hilses med Glæde, at vort Fængselsvæsens Chef har gjort sig til Talsmand herfor.